

## כתבה שניה בסידרה: רפאל חבע לשחרר

### אח הדתיים מן החובה להזדקק לערכאות עכו"ם — בית המשפט של המדינה

# מי עכו"ם? מי עקום?

שוב כל מילה, כפי שהדפיס אותה בידועה המקורית, בהצהירו כי הוא רשם באותה מסיבה את הצהרת רפאל כלשונה.

לאור הדעות ברוח זו, שפורסמו בבטאון המפד"ל קודם לכן, ולאור דבריו של רפאל עצמו באוזני מקורביו לפני הפסקת המשפט נגדו, קל יותר להאמין לסיפור הארץ מאשר להבחנתו של רפאל. וזאת לאור עובדה נוספת, שלא פורסמה עד כה ברבים: בצוואתו של הרב מימון, שנכתבה מיספר שנים לפני פטירתו, הוא ציחה על צאצאיו שלא יזדקקו לבית-משפט חילוני של המדינה, מכיון שיש להם דין של דיני עכו"ם, והבסיס שלהם הוא החוק הרומאי והבריטי.

את הצהאה הזאת כתב הרב מימון בהיותו שר בממשלת ישראל, כנציג המפלגה הדתית הלאומית בקואליציה. תוכנה ידוע היטב ליצחק רפאל, שכן הוא נשוי לבתו של הרב מימון המנוח.

על כן טבעי שרפאל יכריז: "אין כפייה גרועה מזו שכופים על ציבור המאמינים חוק ומשפט הנורא לרוחם".

טבעי לאיפחות להאמין כי הוא התכחץ לכך בכל הרצינות, כאשר הכריז כי במרכז המערכה של המפד"ל לקראת הכנסת השישית תעמוד הדרישה למנוע כפיית ההזדקקות לבתי-משפט חילוניים, למי שמבחינה מצו פוגית אינו רוצה בכך".

★ ★ ★

**נסיין שר 17 שנת קיום המדינה**  
(הוכיח) שאת אשר מעמידה המפלגה הדתית-הלאומית במרכז מערכתה בכנסת — היא מצליחה להשיג במוקדם או במאוחר. השיטה הבדוקה, שהוכיחה את יעילותה: היא מציעה את עצמה למכירה למי שמחזיק ברסן השלטון. עד כה, היה זה מפא"י. המפד"ל הצהירה שהיא תהיה שותפה קרובת אלציונית נוחה ביותר: לא תעמיד דרישות בענייני מדיניות חוץ, לא תציג קו משלה בענייני בטחון, לא תחנוד לחקיקה פיסית קאלית או כלכלית. בקיצור: הסכים לכל דבר שמפא"י תרצה בו, ועבור כל זה דר"ה דבר פעוט: חוק אחד או שניים בענייני דת.

היא ניפנפה בכחורתה, עד שלבסוף נכ"ר נעה מפא"י לפיתוי ושילמה את המחיר הדרוש. כך הפך חלום המפד"ל בקואליציה אחת לחלק מן "הסטטוס קוו בענייני דת" של הקואליציה הבאה. כך נהגו לבי חוקים רבים בעבר, וכך ינהגו — אם לא יוקם מחסום בכנסת השישית נגד השיתפות הבלתי-קדושה — גם לגבי חוק לשחרור דתיים מן הכפיפות לערכאות עכו"ם תשכ"ו (1966).

★ ★ ★

**חד הדיינים החשובים של המדינה**  
היה ביטול הירושה שקיבלה מן "הדיינים" של פיצול רשת-החינוך לזרמים כיתתיים. כך בוטלו הורם הכללי, והורם ההסתדרות, רק זרם אחד הושאר: הורם הדתי, על פלגיו השונים. אך במקום שהי בלנות הצומצם עם השנים, היא הלכה ו"התחוקה" בשביל כל הצבעה, בשביל כל תמיכה קואליציונית, שילמה הממשלה תוספת-כוח לפלגים הדתיים.

הדוגמא הקלאסית היא זו של החינוך העצמאי של אגודת ישראל. זהו חינוך פלגני מובהק, בו שלטת מפלגה קנאית, אשר רבים מבין ראשיה הצטיינו בהתנגדותם לעצם מהוו המדינה. מפלגה זו ישבה רוב שנות קיום המדינה באופוזיציה, אבל הדבר לא מנע בעדה להצביע תמיד לצד הקואליציה המפא"יית, בשאלות גורליות. בעד הצבעתה נגד ביטול המימשל הצבאי קיבלה המפלגה רשיון לבנק, אבל אתנן חסר-בושה זה לא היה התשלום החשוב ביותר שאגודת ישראל הסטה בשביל תמיכתה העיקבית במפא"י. התשלום החשוב ביותר ניתן לה בשטח-החינוך: היא מקבלת מתקציב-המדינה 96% מהוצאות החינוך העצמאי שלה — מבלי שתהיה למדינה כל שליטה על החינוך המוקנה בכסף זה לתלמידים.

פלג החינוך הממלכתי-דתי אינו שונה — הוא רק גדול יותר. לכאורה מנהל את הורם הזה משרד-החינוך והתכרות של הממשלה. אך בעלי-הבית האמיתיים של החינוך הממלכתי-דתי אינם שר-החינוך או מנכ"ל משרדו.

קובע חוק חינוך ממלכתי תשי"ג (1953): "חוק מועצה לחינוך ממלכתי-דתי. חברי המועצה יתמנו עלידי השר. שני חבריה יהיו באיכותו של השר, שישה חברים יתמנו מתוך רשימה של 12 מועמדים שתוצע עלידי שר-הדתות, שלושה חברים מתוך רשימה שתוצע עלידי ארגוני-המורים המייצגים את המורים הדתיים, ושלושה חברים יתמנו מבין החברים הדתיים של ועדה-החינוך".

תירגומו המעשי של סעיף זה: לשר-החינוך אין, למעשה, מה לומר בענייני החינוך הממלכתי-דתי. הקובע היחיד הוא המרכז לענייני-החינוך, שהוא מחלקה במרכז המפד"ל ושוכן בבית-מאיר בירושלים, הוא בית מרכז המפלגה. העסקנים המפלגתיים, היושבים במחלקה זו, אינם מומחים גדולים בפדגוגיה ובמקצועות הריאליים. אבל הם מומחים בתורת-המפלגה, והם יודעים כיצד להבטיח את תירגומה לשפת-המעשה של הפיסקה בחוק האומרת: "תוכנית השלמה למוסד חינוך ממלכתי-דתי — תוכנית שתכחן לאורח-חיים דתי, לרבות נוהג והחי דתי בין כותלי המוסד".

במצאות. תורגמה פיסקה זו להשתלטות מוחלטת של המפד"ל על בתי-הספר. זאת למד

**מהיג המפד"ל יצחק רפאל** הוא חוצפה המהלכת על שתיים. אך הופסק משפטו — עקב סירוב חברו, העבריין השפוט יהודה שפיגל, להעיד נגדו — והוא יצא להשמיץ את מערכת-המשפט במדינה. הוא העליל עליה נוראה על שופט בית-המשפט המחוזי משה גולן, וכל זה בחגיגה שערכה לו שמנת המפלגה הדתית-הלאומית על שריה, ודיניה, משגיחיה ופעליה.

אפשר היה לומר: התקפה זו נובעת מן המרירות האישית שלו, משאיפת-הנקם של עסקן רסמיעלה ששמו נגדו בכוק. אבל יצחק רפאל לא הסתפק בהמצאות ובהתקפות אלה. הוא גם השמיע תביעה, בשם כלל הציבור הדתי, אי לפחות הנהלתו הפוליטית. הוא דרש, כי להבא יהיו האזרחים הדתיים משוחררים מן הכפיפות לבתי-המשפט החילוניים של המדינה; שלגביהם תהיה קיימת רק מערכת בתי-הדין הדתיים.

הדרישה נשמעה כפליטת-פה בלתי-זהירה, ועל כן לא הציג חברי-כנסת רפאל באותה הזדמנות הצעה מפורטת, כיצד ישוחררו האזרחים הדתיים מן הכפיפות לערכאות החילוניים. הוא לא ציין אם ישוחרר זה יהיה רק לגבי משפטי-שוחד או: אם יכלול גם משפטי-רצח ותביעות-ממון. ומה יקרה, אם איש דתי יתבע אורח חילוני למשפט: האם גם החילוני יזומן באמצעות משטרת-ישראל, להופיע בפני הדיינים? ואם יתפטו שני פושעים — האחד



דתי והשני חילוני — האם ייערכו שני משפטים מקבילים, אחד חילוני ואחד דתי? המהומה הציבורית אשר קמה בעיקבות הנאום של רפאל התייחסה בעיקר להלקו הי ראשון: להתקפה על השופט גולן ועל מערכת-השיפוט בכללה. השופט גולן נמנע מלהגיב, וציפה לשווא לתגובה מצד האיש אשר מינה אותו לשמש כהעדת-חקירה בפרשת-השוחד במשרד-הבריאות. איש זה הוא ראש-הממשלה לוי אשכול. אבל אשכול שתק.

שתיקה זו חייבת לעורר דאגה. לא רק בשל משמעותה לגבי העבר של יצחק רפאל, וחלקו בפרשת-השוחד הגדולה. שתיקה זו מעוררת דאגה גדולה הרבה יותר לגבי העתיד, וליתר דיוק: לגבי דרישתו של יצחק רפאל לשיחרור הדתיים ממערכת-המשפט של המדינה.

★ ★ ★

**לא במיקרה** השמיע רפאל את פליטת-פה במיפגן-האהדה בירושלים, כי מזה שנים מתגלגלת מחשבה זו במוחם של מנהיגי-המפד"ל. היא אף הגיעה לידי ביטוי בכמה מכתביהם. כתב הרב ישראלי בבטאון פנימי של המפד"ל בשם גווי"ו: "בתי-המשפט של המדינה דומים לשפחה הרוצה לרשת את גבירתה... יש לנו הרושם שאותם רוחות (אנטי-דתיים) השולטים ברחוב משתלטים גם בכל מערכות-השיפוט".

ובאותו גיליון, מפי הוגה אחר של המפלגה: "כפיפותם של היהודים הדתיים לבתי-המשפט החילוניים, ובחודאי כפי שבתי-משפט אלה מורכבים כיום, היא כפייה חילונית גסה, שבי חודאי אינה הולמת את חופש-המצפון שאותו מבטיחה מילת-העצמאות... בתי-המשפט הם ערכאות עכו"ם".

אחרי מיפגן-האהדה נאלצו כמה מראשי-המפד"ל לפרסם הידועה, בה נייערו את חוצנם מתוכן דבריו של רפאל. הם עשו זאת רק בלחץ דעת-הקהל הנוהמת, אבל הם לא נקטו שום צעד כדי להוכיח שהם גם מסיקים מסקנות מעשיות בפרשה. רפאל עצמו השמיע אף הוא הכחשה מגומגמת לנוסח דבריו, כפי שפורסם בהארץ. אך סופר-העתון חזר והדגיש